

Risalelerde Allah'ı anlatmada hep zaman ve mekan içerisindeki nesnelere yola çıkılmaktadır; Allah ise zaman ve mekan dışındadır. Zaman ve mekan içerisindeki sonlu nesnelere nasıl sonsuz olan bir yaratıcıya ulaşılmaktadır? Açıklar mısınız?

Evvela, eserden eser sahibine ulaşmak, mantık ve kelam ilminde en sağlam yol olarak kabul edilmiştir. Sanatkarı en güzel tanıtan ve ispat eden eserleri ve sanatlarıdır.

İkincisi, zaman ve mekan içindeki nesnelere Allah'ın isim ve sıfatlarına işaret ediyorlar. Yoksa onun zaman ve mekandan münezze olan Zat-ı Akdesinin mahiyetinin ne olduğuna işaret etmiyorlar. Yani Allah'ın varlığına ve birliğine işaret etmek ile onun Zat-ı Akdesinin mahiyetinin ne olduğu meselesi çok farklı şeylerdir. Kainat ve içindeki eşya Allah'ın varlığını, birliğini, isim ve sıfatlarının manasının ne olduğuna kati bir şekilde işaret ederler, ama Allah'ın hakiki mahiyetinin ne olduğu hususunda bize mizan ve mikyas olamazlar.

Üçüncüsü, marangoz şahsı itibari ile yaptığı bir masa içinde değildir, ama ustalık ve maharet olarak masanın her bir nakış ve işleminde mevcuttur. Şimdi marangoz kanlı ve canlı olarak masa içinde değil diye masanın marangozun maharet ve ustalığına işaret eden delilleri inkar etmek kabil olabilir mi acaba? Allah, isim ve sıfatları ile her şeyin yanında hazır ve nazırdır, ama Zatı itibari ile her şeyden münezze ve mukaddestir. Bu ikisini karıştırmamak gerekiyor.

Dördüncüsü, yukarıda, Allah Zatı itibari ile değil, isim ve sıfatları ile her şeyin yanında hazır ve nazırdır, demiştik. Öyle ise Allah Zat-ı Akdesi ile bizzat değil, bilvasıta tasarruf ediyor. Yani Allah'ın isim ve sıfatları onun Zatı ile kaim ve Onun Zatından kaynaklı geldiği için dolaylı bir şekilde Allah'ın Zatı her fiil ve icraatın memba ve esasıdır, denilebilir. Ama Zat-ı Akdes asla ve kata mahlukat ile mübaşeret ve temas içinde değildir ve her şeyin yanında bizzat hazır ve nazır olmaz. Allah Zatı ile her şeyin yanında bizzat hazır ve nazır demek şirk olur.

On Altıncı Söz'deki güneş örneği bu hakikati akla yaklaştırmak için verilmiştir. Güneş zatı itibari ile bizden çok uzak olmasına rağmen ısı ve ışığı ile göz bebeğimizin içine kadar giriyor.

Temsilde hata olmasın Allah Zatı itibari ile mahlukattan nihayetsiz uzak ve münezze iken, isim ve sıfatları ile bize şah damarımızdan daha yakındır. Bu mana itibari ile Allah kainatta Zatı ile değil isim ve sıfatları ile iş görüyor. Ama isim ve sıfatların arkasında ve membaı olarak yine Allah'ın mübarek Zat-ı Akdesi vardır.